

Bozkurt Aran¹

Merkez Direktörü

Ticaret Çalışmaları Merkezi

AB VE ABD ARASINDA TİCARET SAVAŞINDA “ATEŞKES”

Giriş

Avrupa Birliği Başkanı Jean-Claude JUNCKER ile ABD Başkanı Donald TRUMP'ın 25 Temmuz 2018 tarihinde Washington'da yaptıkları basın toplantısı, küresel ticaretin kaçınılmaz şekilde bir çatışma ortamına sürüklenmesinden endişe edenler bakımından nispi bir rahatlama sağladı. Başkan Trump seçim döneminde vaat ettiği korumacı tavrını görevi üstlendikten hemen sonra uygulamaya başladı.² Hamleleri ile ABD;

- o Çamaşır makinesi ve güneş panellerinde (Ekim 2017) Çin'i,
- o Demir-çelik ve alüminyum ithalatı konusunda ise (Nisan 2017) AB, Kanada, Çin, Türkiye, Japonya, Rusya, Güney Kore, Brezilya'yı,
- o Fikri mülkiyetin korunmasına yönelik (Ağustos 2017) Çin'i ve
- o Otomobil ve oto parçalarına ilişkin temelde (Mayıs 2018) AB, Kanada, Japonya, Meksika'yı hedefleyen süreci başlattı.

Gerçekten Başkan Trump'ın dört cephede başlattığı hamlelerin ikisi AB'yi yakından ilgilendiriyor. Demir-çelik ve alüminyum konusunda Başkan Trump ilk önce AB'ye tanıdığı muafiyet uygulamasını sonradan kaldırdı. Öte yandan özellikle otomobil ve oto parçaları ihracatına ilave vergiler konulması amacıyla başlatılan soruşturmalar AB'de ve özellikle Almanya'da ciddi olarak endişe yarattı. ABD'nin gümrük vergisi artışına gitmesi durumunda buna karşılık verileceği ilan edildi. Nitekim AB Ticaret Temsilcisi Malmström AB'nin ihraç ürünleri ile uygulamalarına aynen karşılık vereceğini açıkladı ve uygulamaya da başladı. Başkan Trump

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1257/Bozkurt+Aran>

² B. ARAN, Küresel Ticaret Savaşları : Hazırlık Atışları Başladı mı?, TEPAV, Haziran 2018

bu dönemde ticaret açığını savunma konularını ilişkilendirerek AB'ye bu alanda baskı yapmaya devam etti.

Başkan Juncker'in Washington ziyareti her türlü sonuca açık bir ziyaret olarak başladı. Hatta toplantı öncesinde Başkan Trump'ın sosyal medya aracılığı ile yaptığı “aldatılmak”, “soyulmak”, “gümrük tarifeleri harikadır”, “AB... (ekonomik bakımından) düşman” ifadelerinin yer aldığı mesajları olumsuz bir hava da yaratmıştı. Juncker ve Trump görüşmesi, tarafların farklı önceliklerle başladığı ilginç bir temas olarak tanımlandı. ABD öncelikle AB ile olan ticaret açığının kapatılmasını (bkz. Tablo) ve bunu sağlamak için de ticari engellerin kaldırılmasını ve özellikle düzenleyici kurallarda AB'nin değişiklik yapmasını amaçlıyordu. AB tarafı ise ABD'nin sürekli olarak yaptığı gümrük vergilerini arttırmak tehdidinde sonlandırmayı öncelikli konu olarak ele alıyordu.

Ancak Beyaz Saray'da sürpriz olarak yaptıkları basın toplantısı ile görüşmelerin başarı ile tamamlandığını ve bir “anlaşmaya” (*deal*) varıldığı belirtildi. Ayrıca ortak bir açıklama metni de dağıtıldı.³

Tablo. ABD ile AB arasındaki ticaret ve ticaret dengesi (milyar ABD doları)

	AB-28 ülkelerinin ABD'ye yaptığı ihracat, (milyar ABD Doları)	ABD'nin AB-28 ülkelerine yaptığı ihracat, (milyar ABD Doları)	AB lehine ticaret fazlası (milyar ABD Doları)
2010	306.0	242.3	63.7
2011	349.4	276.9	72.5
2012	360.6	269.9	90.7
2013	364.0	274.5	89.5
2014	391.6	284.3	107.3
2015	402.9	285.7	117.2
2016	399.5	278.4	121.1

Kaynak: BM Comtrade, BACI, TEPAV hesaplamaları

ORTAK BİLDİRİ

Ortak Bildiride AB ve ABD arasındaki sorunların giderilmesinin ve yeni bir dönemin başlatılmasının amaçlandığı genel ifadelerle belirtildikten sonra, AB ve ABD'de yaşayan 830 Milyon nüfusun küresel GSMH'nin % 50'sini oluşturduğu kaydedilerek işbirliğinin, dünyayı daha güvenli hale getireceği ve refahın artırılmasını sağlayacağı ifade edildi. Somut işbirliği ve uzlaşma konuları ise aşağıda özetlenmektedir:

- İlk önce otomobil ile ilgili olan sanayi mallarının dışındaki gümrük tarifelerinin, tarife dışı engellerin ve sübvansiyonların sıfırlanması; ayrıca hizmetlerde, kimyevi maddelerde, ilaçlarda, tıbbi ürünlerde ve soya fasulyesinde engellerin azaltılması amacıyla birlikte çalışacakları kaydedilmektedir. Böylece çiftçiler ve

³ http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-18-4687_en.htm

işçiler için pazar açılması, yatırımların artması, ABD ve AB de refahın daha yüksek refah ulaşılması sağlanacaktır. Ayrıca ticaret daha adil ve karşılıklı olacaktır.

- İkinci olarak enerji konusunda stratejik işbirliğinin güçlendirilmesi konusunun kararlaştırıldığı kaydedilmektedir. AB'nin alımı çeşitlendirmek için ABD'den daha fazla LNG almak istediği belirtilmiştir.
- Üçüncü olarak maliyetlerin indirilmesi, bürokratik engellerin azaltılması ve ticaretin kolaylaştırılması için standartlar ile ilgili yakın diyalogun tesis edilmesi konusunda mutabık kalındığı belirtilmektedir.
- Dördüncü olarak Amerikan ve Avrupalı firmaların adil olmayan küresel ticaret uygulamalarına karşı korumak için taraflarının güçlerinin birleştirilmesine karar verildiği kaydedilmiştir. Fikri mülkiyet hırsızlığı, teknoloji transferine zorlanması, sanayi alanında devlet yardımları, kamuya ait işletmelerin yarattığı çarpıklık ve fazla kapasite sorunları da dâhil olmak üzere adil olmayan ticari uygulamalar sorununu çözmek ve Dünya Ticaret Örgütü'nde reform yapmak üzere “aynı fikirdeki” ülkelerle birlikte yakinen çalışılacağı kaydedilmektedir.
- Bu gündemi süratle gerçekleştirmek için yakın danışmanlardan oluşan bir “Yürütme Çalışma Grubu”nun derhal kurulmasının kararlaştırıldığı ve bu gruptan aynı zamanda ticari faaliyetlerin hızlandırılmasına ilişkin kısa süreli önlemlerin tanımlanmasının ve mevcut gümrük tarifeleri ile ilgili değerlendirme yapmasının beklendiği belirtilmektedir. Taraflardan birisinin görüşmeleri sona erdirmemesi durumunda, çalışmalar devam ederken bu anlaşmanın ruhuna aykırı davranılmayacağı ifade edilmektedir.

NE ANLAMA GELİYOR?

AB Başkanı Juncker ile ABD Başkanı Trump tarafından yapılan basın toplantısında yapılan açıklamalar, varılan mutabakatın içeriği konusunda tam bir netlik ortaya çıkarttığı söylenemez. Bir anlaşmadan ziyade anlaşmaya varmak üzere çalışılmasını öngören bir mutabakat amaçlanmaktadır. Bu hedef doğrultusunda “Yürütme Çalışma Grubu” kurulmasının kararlaştırılması önemli somut bir gelişmedir. Ancak bu çalışma grubunun çabalarının ABD ve AB arasında ticari alanda biriken sorunların ortadan kaldırılması için bundan önce sürekli yapılan görüşmelerden farkının ne olacağı konusunda ise bir netlik bulunmamaktadır.

Ortak bildiride muğlak ifadelerle yer alan hususlar genelde bundan sonra yapılacak görüşmelerin bir nevi “iskeletini” oluşturmaktadır. Varılan mutabakat, ABD ile AB arasındaki ticari ilişkilerde gerginliğin “tırmanmasını” engellemek bakımından iradelerin birleştiğinin kayıt altına alınması nedeniyle önemlidir. Bildiride görüşmelerin devamı süresince tarafların varılan mutabakatın ruhuna uygun davranacakları ifade edilmektedir. Böylece ABD, çelik ve alüminyuma koymuş olduğu ilave gümrük vergisi dışında yeni soruşturmalar başlatmayacağını “yumuşak” bir yazılım ile belirtmiş olmaktadır. Ancak, Başkan Trump'ın takınacağı tutum bu anlaşmaya (deal) verdiği önemin bir göstergesi olacaktır.

Bildiriyi AB ve ABD arasındaki sorunlu ticaret alanlarını çözmek amacıyla tanımladıkları öncelikler ve küresel ticaret konusunda yapılacak ortak sistemik yaklaşımlar bakımlarından incelenmesi uygun olacaktır.

Bildiride gümrük tarifelerinin, tarife dışı engellerin ve sübvansiyonların sıfırlanması konusunda birlikte çalışılacağı ifade ediliyor. Bu konuda olumlu bir sonuca varmak için gayret gösterileceğine dair güçlü bir ifade yer almıyor. Ancak aynı paragrafta otomobil ithalatına ilişkin hususların bu ortak çalışma alanının dışında tutulacağı kaydediliyor. ABD otomobil ithalatını “ulusal güvenlik” konusu olarak ele alacağı süreci devam ettirmekte kararlı olduğu anlaşılıyor. Bu konu tabiatıyla Almanya bakımından önem arz ediyor. Almanya’yı rahatlatan husus, görüşmeler sürerken yeni yaptırımların uygulanmayacağına dair mutabakatın yer alması.

Ayrıca “çelik ve alüminyum ithalatı konusunda ABD’nin aldığı ilave gümrük vergisi ile ilgili bir sorunu çözmeyi istiyoruz” deniliyor. Özetle AB tarafının önerdiği “sıfır gümrük, sıfır tarife-dışı engel ve sıfır sübvansiyon” konusunda birlikte çalışılacağı ifade ediliyor. Öte yandan ABD otomobil ve çelik konusunda mevcut tavrından ödün vermeden tutumunu devam ettiriyor.

Bir sonraki paragrafta ise bunun ticaret daha adil ve karşılıklı hale getireceği belirtiliyor. Burada dikkati çeken yol “adil ticaret” kavramının Başkan Trump tarafından nasıl tanımlandığı hususudur. Başkan Trump “adil ticareti” ihracat ile ithalatın eşit olması olarak kabul ediyor. Bu kavramın bildiride yer alması büyük bir olasılıkla ABD tarafının ısrarı ile olmuştur.

Bildiride LNG ve soya fasulyesine somut olarak atıfta bulunuluyor. AB’nin ABD’den daha fazla LNG ithalat etmesi ve karşılıklı olarak da soya fasulyesi ticaretinin artırılması amaçlanıyor. ABD’nin LNG ihracatının yasal nedenlerle yapılamadığı biliniyor. ABD, LNG ihracatına ilişkin lisans verilmesini ulusal güvenlik nedeniyle yasaklamıştı. Bu ürünün ihraç lisansına ilişkin yasağın değiştirilmesi halinde ihracatı mümkün olabilecek olmasına rağmen AB’nin LNG ürünün ithal etmeyi öngördüğü bildiride yer almıyor.⁴

Soya fasulyesi ise ABD’nin temel bir tarım ihraç ürünüdür. Çin’in uyguladığı yaptırım nedeniyle ABD soya fasulyesinin fiyatı esasen düştü. Tarım konusunda bildiride tek atıf “soya fasulyesi” olduğu halde Başkan Trump, AB pazarının Amerikan çiftçilerine açtığını ileri sürüyor.⁵ AB’nin pazarını, ABD’nin tarım ürünlerine açması beklenen bir durum değildir. Özellikle tarım konusunda Fransa’nın hassasiyeti nedeniyle ABD’nin ısrarının sadece umutsuz bir talep olarak kalması şaşırtıcı olmayacaktır.

AB’nin uyguladığı standartlar ve özellikle tarım ürünlerinde karmaşık kurallara dayanan yüksek standartlar ABD tarafından tarife dışı engel olarak tanımlanıyor. Bir taahhüt ifade etmeyen sadece yakın bir diyalog başlatılması muğlak bir ifadedir. Bu konuda ifadenin bildiriye konulmasının ABD tarafından talep edildiği düşünülüyor.

Sistemik konuların başında, fikri mülkiyet hırsızlığı, teknoloji transferine zorlanması, kamuya ait üretimin yarattığı çarpıklık ve sanayi alanında devlet yardımları konusunda AB ve ABD birlikte çalışılacağı ifadesi dikkat çekicidir. Tabiatıyla bu konularda ortak çalışarak özellikle Çin’e karşı işbirliği yapılması hedeflenmektedir. Böylece ABD’nin AB ve Çin’in ortak bir

⁴ V.Pop, V.Salama, “Juncker’s Trade Pitch to Trump; “I Can Be Stupid, as Well”, Wall Street Journal, 26 Temmuz 2018

⁵ S. Hughes, J.M. Schlesinger, “Trump Administration Tries to Ease Republican Worries About Trade Fights”, Wall Street Journal, 26 Temmuz 2018

yaklaşım geliştirmesini engellemeye çalıştığı anlaşılıyor. AB ise bu şekilde Trans-Atlantik ilişkilerini önemseydiğini kanıtlamıştır.

Diğer bir konuda Dünya Ticaret Örgütü'nün reformu konusunda ortak yaklaşımın ifade edilmesidir. ABD'nin DTÖ konusunda kayıtsız tavrına rağmen örgütte reform yapılması, örgütün küresel ticarete merkezi rolünün ihya edilmesi anlamına gelecektir. Bu da AB'nin DTÖ yaklaşımını destekleyen bir adımdır.

DEĞERLENDİRME

Başkan Juncker'ın ve Başkan Trump'ın büyük başarı olarak tanımladığı “mutabakat” anlaşıldığı kadarıyla temelde görüşmeler yapmak üzere karşılıklı söz verilmesi olarak değerlendirilebilir. Görüşmeler devam ederken yeni yaptırımların uygulanmayacağı AB bakımından sağlanan önemli bir gelişmedir. Ayrıca yaratılan olumlu hava ile ticaret savaşı sorunun tırmanmasının önüne de geçilmiş olmaktadır. Bildiride AB tarafının taahhüt etmemekle beraber Başkan Trump'un titizlikle durduğu düzenleyici konularda çalışılacağı ifade edilmektedir.

Diğer taraftan Başkan Trump tarafından Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) görüşmeleri askıya alındığı dikkate alındığında, muğlak ifadelerle de olsa yine bu sorunlu konuların ele alınmasında işbirliği yapılmasının sağlanması AB bakımından önemlidir. Bununla birlikte temelde düzenleyici alanlarda kural koymada ve bazı alanlarda farklı korumacılık yaklaşımlarında görülen ayrışmalar 2013 ila 2016 yılları arasında yapılan kapsamlı görüşmelerde de giderilmemişti. Müzakerelerde bazı ilerlemeler sağlansa da sonuç alınamamış ve görüşmeler Başkan Trump tarafından askıya alınmıştı. TTIP görüşmelerinin yeniden başlatılması anlamına gelmemekle beraber düzenleyici alanların öneminin yinelenmesi dikkati çekmektedir. Ancak, TTIP'de tam olarak çözülemeyen bu konularda Başkan Trump'ın kendine özgü yaklaşımının ne gibi bir uzlaşma sağlayacağı tartışmalıdır.

Öte yandan Başkan Trump'ın, çok taraflı sistemin getirdiği yükümlülere kaçınmaya çalışmasına rağmen DTÖ'de reform yapılması konusunu kabul etmesi de dikkate değerdir.

ABD bakımından teknoloji hırsızlığı gibi konularda Çin'e karşı AB ile birlikte hareket etmek önemlidir. AB ise çelik ve alüminyum uygulanan ilave vergi dışında ABD'nin sürekli tekrar ettiği yeni tehditlerden -görüşmeler devam ettiği sürece- muaf tutulmuş olması dikkat çekmektedir. Başkan Juncker ve Başkan Trump arasında yapılan görüşmeyi ve ilan edilen Bildirinin tarafların bazı hedeflerine ulaştığı “geçici bir ateşkes” olarak nitelendirilmesi uygun olacaktır.